

Чепурна З. В.,
старший викладач кафедри теорії, практики та перекладу
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЯК ОДИН ЗІ СПОСОБІВ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКОГО МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ

Анотація. У статті розглядаються мовні чинники функціонування німецького молодіжного сленгу, зокрема здійснюється пошук лексико-граматичних трансформацій з метою досягнення еквівалентності перекладу, тобто вичерпної передачі смислового змісту тексту оригіналу. Пропонуються деякі способи лексико-граматичних трансформацій з урахуванням мовних особливостей німецьких та українських молодіжних сленгів. Специфічним залишається культурологічний аспект і використання конкретних лексем, притаманних німецькій мові та культурі. Аналогії та паралелізм у творенні молодіжних сленгів української та німецької мов очевидні, проте специфічним залишається культурологічний аспект. У статті доводиться, що поширення молодіжного сленгу, як і популяризація певних професій, хобі, музичних стилів та ін. є одним із найпродуктивніших шляхів збагачення лексичного запасу національної мови.

Ключові слова: молодіжний сленг, перекладацькі трансформації, описовий переклад, антонімічний переклад, компенсація, генералізація.

Постановка проблеми. Бурхливий розвиток молодіжного сленгу призвів до проникнення його у різноманітні сфери життя суспільства. Оцінка молодіжного сленгу та сленгу (жаргону) взагалі у суспільстві і їхня роль у мові дедалі швидше змінюється у бік толерантності. Наразі сленг сприймається частіше як засіб вираження. Тобто жаргонна маркованість нейтралізується, завдяки чому окреслюється тенденція до включення сленгізмів до синонімічних рядів з експресивно маркованими членами (фактично – перехід з ненормативних пластів жаргонної лексики до статусу стилістично забарвлених елементів загального розмовного мовлення).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями німецького сленгу займаються останнім часом такі лінгвісти як Heinrich Löffler, Peter Schlobinski, Eva Neuland, Angelika Linke та ін. Аналізом особливостей українського сленгу, в першу чергу як мови міста, займається Світлана Мартос. Студії з українським молодіжним сленгом проводяться у відділі соціолінгвістики Інституту української мови НАН України. З'явилася низка публікацій статей у цій галузі доктора філологічних наук Лесі Ставицької, яка займається вивченням молодіжного соціолекту не лише у друкованих працях, а і в телепередачах. Дослідниця поняття молодіжного сленгу Ніна Шовгун, наприклад, визначає два джерела творення сленгу: «Молоді відкривають для себе світ, формують власне світосприйняття, створюють досі невідомі реалії та поняття, що потребують найменування (свою музику, моду). Але поряд з тим вони дають нові назви найзвичайнішим, найусталенішим предметам і явищам» [1, с. 93]. Нагромадження сленгізмів, вульгаризмів та, навіть, нецензур-

ної лексики у сучасній літературі є засобом підкреслення мовної «незакомплексованості» та демонстрації повної розкритості. Таку тенденцію спостерігаємо у творах Оксани Забужко, Ірени Карпи, Леся Подерев'янського, Юрія Андруховича та ін. [2]. Цікавим стилістичним рішенням прагматичного спрямування є використання елементів молодіжного сленгу у рекламі для досягнення безпосереднього контакту з цільовою групою. Молодіжний сленг використовується політиками, артистами, або у згаданій вище рекламі з метою завоювання молодіжної аудиторії. При цьому важливо тонко відчутися та не переступити межу доречності, оскільки при надмірному використанні молодіжного сленгу цільова група «молодь» сприймає його гротескним та безглузким.

Метою статті є дослідження мовних чинників функціонування німецького молодіжного сленгу, зокрема пошук лексико-граматичних трансформацій з метою досягнення еквівалентності перекладу, тобто вичерпної передачі смислового змісту тексту оригіналу з його конкретним змістом та прагматикою. Актуальність теми очевидна, оскільки останнім часом досить часто спостерігаємо залучення сленгових (щоправда не лише молодіжних) слів до мовлення теле- та радіопередач, преси, не кажучи вже про небувалий бум вживання сленгізмів у повсякденному житті. Це пояснюється тим, що автори намагаються наблизити їх до кола слухачів (глядачів), надати відтінку молодіжної розкритості, сучасності. Молодіжний сленг набуває популярності не лише у музиці та ЗМІ, а й у сучасній літературі.

Виклад основного матеріалу. Важливе питання, чи є розвиток молодіжного сленгу свідченням занепаду культури та мови, ставилося різними мовознавцями на різних етапах дослідження. Ставлення дослідників до молодіжного сленгу неоднозначне. Дехто вважає, що розвиток сленгу є свідченням того, що мова охоплює різні сфери свідомості народу та розширює межі вживання, інші, навпаки, дотримуються думки, що молодіжний сленг забруднює мову, вульгаризує її, є результатом деградації суспільства. Дехто має радикальну точку зору, ототожнює молодіжний сленг з жаргоном асоціальних елементів, відносячи таким чином всю молодь до найнижчих прошарків суспільства.

У будь-якому разі, поширення молодіжного сленгу, як і популяризація певних професій, хобі, музичних стилів та ін., є одним із найпродуктивніших шляхів збагачення лексичного запасу національної мови. З часом певні лексичні одиниці перестають функціонувати у суто вузькому закритому середовищі відповідної групи, виходять за її межі, і, не в останню чергу, завдяки ЗМІ, з'являються у широкому вжитку. Зараз нікого, напевно, не здивують такі слова як *реальні та конкретні пацани, менти, мокруха, кидалово, паті, сеши, екшн* та багато ін., які щодня лунають на каналах національного телебачення.

Закономірним є також зворотній зв'язок літературної мови та молодіжного сленгу, оскільки останній не існує як окрема, самостійна, довершена система, а базується на національному стандарті та не може існувати окремо від неї. Насамперед іноземні мови мають надзвичайно важливий вплив на розвиток молодіжного сленгу. Англійська мова є найважливішим джерелом продуктивного запозичення як для німецької, так і для української мов та молодіжних сленгів. Англійський продукт входить до складу молодіжних сленгів як у адаптованому до граматичних і фонетичних норм цільової мови, так і в чистому, неадаптованому вигляді. У випадку з українською мовою, у ситуації білінгвізму та поширення суржиків, чи не найважливіше значення для збагачення молодіжного сленгу шляхом запозичення має російська мова. За відсутності відповідників або неможливості їхнього використання варто застосовувати певні стандартні прийоми – трансформації.

Виноградів визначає еквівалент як функціонально рівнозначні одиниці, які передають однаковий або відносно однаковий зміст та у тексті перекладу без втрат чи спотворення змісту можуть відтворити одиницю мови оригіналу [3, с. 57]. За структурою відповідники можуть бути аналогічними або різними: належати до однієї і тієї ж або до різних частин мови; слову мови оригіналу може відповідати у мові перекладу слово або словосполучення. За об'ємом інформації, яка передається, відповідники можуть бути повні або часткові. У часткових відповідників трапляються неспівпадання семантичного, емоційно-експресивного та соціолокального характеру. Повні відповідники між різними мовами світу – явище доволі рідкісне.

В.Н. Комісаров окремо виділяє лексико-граматичні трансформації: антонімічний переклад, описовий переклад та метод компенсації [4, с. 163–172]. *Перекладацькою трансформацією* В.Н. Комісарів називає перетворення, за допомогою яких можна здійснити перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу у вказаному сенсі. Оскільки перекладацькі трансформації здійснюються з мовними одиницями, що мають як план змісту, так і план виразу, вони носять формально-семантичний характер, перетворюючи як форму, так і значення початкових одиниць [3].

У рамках опису процесу перекладу, на думку В.Н. Комісарова, перекладацькі трансформації розглядаються не в статичному плані як засіб аналізу стосунків між одиницями початкової мови і їх словарними відповідностями, а в плані динамічному як способи перекладу, які може використовувати перекладач при перекладі різних оригіналів в тих випадках, коли словарна відповідність відсутня або не може бути використане за умовами контексту [3].

Досить цікаву класифікацію на нашу думку пропонує А. Кунін: 1) еквівалент; 2) аналог; 3) описовий переклад; 4) калькування; 5) антонімічний переклад; 6) комбінований переклад; 7) оказіональні, ситуативні еквіваленти; 8) уточнювальний переклад; 9) прийом компенсації [5]. Зупинимося на деяких з цих способів.

При перекладі сленгів *антонімічний спосіб* використовується досить часто. Це типовий приклад комплексної лексико-граматичної трансформації, у якій одночасно здійснюються модифікації лексичної та синтаксичної структур. На практиці антонімічний переклад, як правило, пов'язується з заміною однієї з лексем оригіналу на її міжмовний антонім. При цьому дуже часто стверджувальна конструкція у реченні вихідного тексту замінюється на заперечну в перекладі і навпаки.

Halt – He ruxatucь! Ichlügenicht! – Я серйозно говорю! Такий переклад вимагає заміни стверджувальної форми оригіналу на заперечну форму у мові перекладу або навпаки та супроводжується заміною лексичної одиниці мови оригіналу на одиницю з протилежним значенням мови перекладу. Цей спосіб (згідно з Козаковою – граматичний) є доцільним, якщо граматична структура оригіналу суперечить правилам лексичної поєднання мови перекладу, унеможливує виразність перекладу, та обтяжує його [6, с. 160–163]. з.В. *Ich bin totalverpeilt. Я не в'їжджаю = не розумію. Ich bin sitt. Я вже не хочу пнути.*

При *описовому* перекладі (Т.А. Казакова відносить його до лексико-семантичних прийомів) лексична одиниця мови оригіналу замінюється на словосполучення, яке розкриває її зміст [6, с. 103–113]. Отже, при перекладі сленгових одиниць, що не мають безпосередніх відповідників, перекладач може вдатися до описового перекладу. Недоліком описового перекладу є його громіздкість і багатослівність, тому найбільш вдало цей спосіб перекладу застосовується в тих випадках, коли можна обійтися порівняно коротким поясненням. Опис супроводжує слово або замінює його. Метод застосовується переважно для передачі реалій, термінів, унікальних об'єктів. У німецькому молодіжному сленгу таким способом (наприклад, з допомогою порівняння) перекладаємо оригінальні, образні метафори, монолексемні дієслова та ін.: *die Maulwüste – у роті сухо, наче у пустелі; das ist eine Schnittenschauken – це машина лише дівчю катати; du bist ein echter Intelligenzallergiker – у тебе що, алергія на розум? zugetackert – весь у пірсингу; lassunsmaccengehen nišli у Мак Дональдс! Simsen – переписуватися через смс.*

Спосіб *компенсації* полягає у заміні неперекладного елемента оригіналу елементом іншого порядку у тексті перекладу у відповідності до загального ідейно-стилістичного характеру тексту оригіналу у будь-якій частині тексту, де це допускається нормами перекладу. Тобто, упущення в одній частині тексту компенсується додаванням у іншій. Прийом використовується для заповнення прогалів, обумовлених використанням безеквівалентної лексики [4, с. 160–172]. Наведемо приклади безеквівалентних одиниць українського молодіжного сленгу: 1) *gonota – груба*, малоосвічена міська молодь, яка часто знущається над людьми, нездатними себе відстояти (поняття виникло в 20-ті рр. ХХ ст. в Санкт-Петербурзі від скорочення ГОП – «Городское Общество Паразитов» і без змін увійшло до українського сленгу); 2) *чебурахи – вуха* (слово утворене від імені героя популярного радянського мультфільму) та ін. Таким чином, при перекладі студентського сленгу, який виник на основі реалій окремої країни, доводиться вдаватися до описового перекладу або до запозичення слів. Проілюструвати використання цього прийому можна на прикладі метафоричних сленгових одиниць німецької мови із значенням *солярій* – *der Tussistrahler, Tussitoaster, Asitoaster*. Структура цих іменників свідчить про захоплення дівчат солярієм. Проте, українська молодь, на відміну від німецької, ще не створила жодного іронічного синоніму до слова *солярій*, можливо через те, що така засмага ще не набула в Україні такої шаленої популярності. Все ж іронію та сленгову маркованість при перекладі необхідно зберегти. Пропонуємо використати при цьому спосіб компенсації: *Wasis' nim Dezembersobraun? – Die hängt dauernd im Asitoaster ab! Звідки це у неї така засмага посеред грудня? – Та вона ж постійно смажить у солярії!* Метафора при цьому втрачає образність, проте, ми вживаємо образне і екс-

пресивне дієслово *смажитися*, яке передає зневажливе та гротескне ставлення до зловживання солярієм. Характерним для перекладу сленгу є також прийом *генералізації*. Він полягає у міжмовному перетворенні лексеми мови джерела з вужчим семантичним полем на лексему мови перекладу з ширшим семантичним полем. Наведемо приклад: *бакси, зелені – гроші; кадилак – машина*.

Дуже багато жаргонних слів приходять в мова молоді з комп'ютерних ігор, але найчастіше ці слова специфічні у використанні, ними користуються, в основному, молоді люди, для яких ігри – хобі. Комп'ютерний молодіжний мову дуже широко поширений останнім часом. *Превед, медвед!* – традиційне привітання. Найбільш виразні, смішні і пам'ятні імена героїв кіно та мультфільмів переходять у молодіжній мові власні назви: *Гобліни, Теленузик, Шрек*. Окремо хочеться зупинитися на перекладі молодіжного комп'ютерного сленгу (або Інтернет-сленгу). Це зовсім новий вид сленгу, який з'явився останнім часом. У кінці 80-х рр. разом із комп'ютерним обвалом у мову людей проникли іноземні терміни, абрєвіатури, найчастіше неперекладні. І поступово *e-mail* став *милом*, а *Pentium* – *Тюхтію*. Одночасно з жаргоном молодих програмістів став формуватися специфічний сленг людей, які захоплюються технікою, в т. ч. обчислювальною. У ній, як і в інших жаргонах, багато англіцизмів. Але не лише за допомогою їхньої русифікації формувався цей вид молодіжного жаргону. Багато слів були запозичені з інших професійних груп. Наприклад, *чайник (комп'ютерний програміст)* взято з арго автомобілістів. З чим, наприклад, асоціюються перешкоди в термінальній мережі? Зі сміттям і мотлохом. Отже, це поняття отримало у молоді назву – *сміття*. Так само популярні дієслівно-асоціативні метафори з молодіжного сленгу, що означають іноді одне й те саме. *Гальмувати (молодіжний) – повільно думати, погано усвідомлювати, байдкувати, проводити час за комп'ютерними іграми*. Багато слів комп'ютерного жаргону утворюються шляхом словотворення. Наприклад, *бродилка* – від *бродити* за допомогою суфікса-к – гра, де героя переміщують у певну місцевість з метою знайти щось або врятувати кого-небудь.

Покоління молодих змінюються через 5–7 років, а з ними змінюється і сленг. Ніхто наразі вже не пам'ятає оцінок *потрясно, залізно – добре* чи оцінок типу *пишно – погано*, так добре поширених в 60–70 рр. ХХ ст., проте чудово знають *кльово, класно*. Сленг залишається з молоддю, як острівець природності і свободи від старого світу дорослих. Наразі словник молодіжного сленгу налічує велику кількість слів, далеко не завжди відомих дорослому поколінню.

Висновки. Які ж основні причини вживання молоддю сленгу? Для одних вони роблять мову більш зрозумілою для однолітків і допомагають подолати брак словникового запасу. Для інших це вважається модним, сучасним явищем, яке необхідне для поєднання слів.

На нашу думку, не можна упереджено ставитися до сленгу як до чогось такого, що лише забруднює українську чи будь-яку іншу мову. Сленг є невід'ємною частиною нашої мови загалом і молодіжної зокрема. Наше завдання полягає лише у правильному його вживанні. Отже, ми розглянули деякі лексико-граматичні трансформації як можливості перекладу молодіжних сленгових одиниць. Вибір серед основних прийомів лексико-граматичних модифікацій є одним з основних професійних вмій перекладача. Робота зі словником, вияв-

лення ступеню відмінності їхнього інформаційного потенціалу вимагають від перекладача досить глибоких як фахових так і фонових знань.

Література:

1. Шовгун Н.О. Формування українського сленгу в мовленнєвій діяльності малих соціальних : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2000. 176 с.
2. Виноградов В.С. Введение в переводоведение. Москва, 2001.
3. URL: www.urtf.hu/statikus/ukran/studkom.html.
4. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение. Курс лекций. Москва : ЭТС, 2000. С. 174.
5. Кунин А.В. Введение. Перевод. *Англо-русский фразеологический словарь* / лит. ред. М.Д. Литвинова. Москва : Рус. яз., 1984. С. 10.
6. Казакова Т.А. Практические основы перевода. Санкт-Петербург : 2000. С. 280.

Чепурная З. В. Лексико-грамматические трансформации как один из способов перевода немецкого молодежного сленга

Аннотация. В статье рассматриваются языковые факторы функционирования немецкого молодежного сленга, в частности осуществляется поиск лексико-грамматических трансформаций с целью достижения эквивалентности перевода, то есть исчерпывающей передачи смыслового содержания текста оригинала. Предлагаются некоторые способы лексико-грамматических трансформаций с учетом языковых особенностей немецких и украинских молодежных сленгов. Специфическим остается культурологический аспект использования конкретных лексем, присущих немецкому языку и культуре. Аналогии и параллелизм в создании молодежных сленгов украинского и немецкого языков очевидны, однако специфическим остается культурологический аспект. В статье доказывается, что распространение молодежного сленга, как и популяризация определенных профессий, хобби, музыкальных стилей и другое является одним из наиболее продуктивных путей обогащения лексического запаса национального языка.

Ключевые слова: молодежный сленг, переводческие трансформации, описательный перевод, антонимический перевод, компенсация, генерализация.

Чепурная З. Lexico-grammatical transformations as one of the ways to translate German youth slang

Summary. The article discusses the linguistic factors of the functioning of the German youth slang, in particular, it searches for medicinal-grammatical transformations in order to achieve equivalence of translation, that is, an exhaustive transmission of the semantic content of the original text. Some ways of lexical and grammatical transformations are proposed, taking into account the language features of the German and Ukrainian youth slangs. The cultural aspect and the use of specific lexemes inherent in the German language and culture remain specific. There are parallels, or even elements are not identical at all. Analogies and parallelism in the creation of youth slangs of the Ukrainian and German languages are obvious, however, the culturological aspect remains specific. The article proves that the spread of youth slang, as well as the popularization of certain professions, hobbies, musical styles and other things, is undoubtedly one of the most productive ways to enrich the lexical stock of the national language.

Key words: youth slang, translational transformations, descriptive translation, antonymic translation, compensation, generalization.